

PERPINYÀ HIPÒLIT, BENEFICIAT I ADMINISTRADOR DE L'HOSPITAL DEL COLL DE BALAGUER (S. XIV-XV)*.

MARÍ I BRULL, Gerard

RESUM: Aportació documental sobre la biografia del prevere Perpinyà Hipòlit, beneficiat i administrador de l'hospital del Coll de Balaguer. Es tracta bàsicament de concessions de beneficis eclesiàstics atorgades pels *antipapes* Climent VII i Benet XIII sobre esglésies de la vila de Perpinyà i sobre la catedral de Tortosa, en un espai cronològic que va de 1386 a l'any 1415.

Paraules clau: "Hospitals medievals", "Hospital del Coll de Balaguer", "beneficiats i administradors d'hospitals (segles XIV-XV)", "Perpinyà Hipòlit, prevere".

RESUMEN: Aportación documental sobre la biografía del presbítero Perpinyà Hipòlit, beneficiado y administrador del hospital del Coll de Balaguer. Se trata básicamente de concesiones de beneficios eclesiásticos otorgadas por los *antipapas* Clemente VII y Benedicto XIII sobre iglesias de Perpiñán i sobre la catedral de Tortosa, en un espacio cronológico que va de 1386 al año 1415.

Palabras clave: "Hospitales medievals", "Hospital del Coll de Balaguer", "beneficiados y administradores de hospitales (siglos XIV-XV)", "Perpinyà Hipòlit, presbítero".

*

L'hospital del Coll de Balaguer era una institució d'assistència a pobres, viatgers i pelegrins fundada l'any 1344 per l'infant Pere, comte de les Muntanyes de Prades, fill de Jaume II i Blanca d'Anjou, a la població que actualment rep el nom de l'Hospitalet de l'Infant, a la comarca del Baix Camp.

En un primer moment, diversos historiadors del segle XIX van confondre aquest hospital amb el seu veí del Perelló i fins i tot de Sant Jordi d'Alfama, interpretant que eren una sola institució. A poc a poc es van anar aclarint aquestes confusions, especialment a través d'un breu article de J.B. Bofill Palatsí¹, l'any 1900, i d'un altre de Ferran Valls i Taberner², l'any 1927, on va publicar per primer cop l'acta de fundació de l'hospital signada per l'infant Pere a Barcelona, el 8 de novembre de 1344.

Aquests darrers anys hi ha hagut una tendència a considerar el punt de partida de l'hospital l'any 1346, a partir d'un document datat el 12 de setembre d'aquell any a Prasdip³, considerant-lo l'acta de fundació; malauradament, només s'ha editat una traducció al català d'aquest document i sembla que de manera parcial. El professor Antoni Conejo el considera *un trasllat de la citada acta fundacional signada el 8 de novembre de 1344, al qual se li afegí un apèndix amb una sèrie de correccions i esmenes que modificaven puntualment les condicions de la primera dotació*, i argumenta uns raonaments definitius per a considerar de manera inequívoca la data de 1344 com a l'autèntica fundació de l'hospital⁴.

Efectivament, la traducció incompleta d'aquell document de 1346 sembla que més aviat es deu tractar d'una confirmació, d'una còpia o possiblement de l'acta de la lectura pública del document fundacional, íntegre o almenys la part que fa referència a la dotació de rendes, drets i béns per a l'hospital, a fi d'impulsar o iniciar-ne la seva construcció: cessió de rendes agràries, cessió dels drets per a l'aprofitament d'aigües, de pastures i de llenya, exempció del pagament de lleudes, mesuratges, peatges, quèsties, subsidis i altres drets feudals i concessió de permís per a tenir o construir un o més forns i molins.

La comparació d'aquest text amb el document de fundació editat l'any 1927 per F. Valls i Taberner sembla evidenciar que es tracta del mateix redactat:

Per a portar a bon terme el nostre afectuosíssim propòsit, intentant fer-lo d'acord amb la citada concessió apostòlica ... establim, disposem i ordenem de manera irrevocable que ... es construeixi, s'edifiqui i es faci un Hospital per al servei dels pobres de Jesucrist, dins del que, a més d'altres coses, disposem i establim una capella idònia en la que es construeixi un altar sota l'advocació de Sant Pere i Sant Pau, apòstols del Senyor, així com un cementiri idoni i suficient per a la sepultura dels pobres i de qualsevol altre que escolleixi ser enterrat. Aquest Hospital ha de ser-hi perpètuament per acollir i alimentar-hi amb caritat als pobres de Jesucrist i a més anomenar-se Hospital del Coll de Balaguer⁵.

Ad effectum prosperum igitur perducere nostrum affectuosimum propositum circa hoc juxta dictam concessionem apostolicam iugiter intendentes ... statuimus, disponimus ac ordinamus irrevocabiliter quod ... construatur et hedificetur ac fiat quoddam hospitale ad servicio pauperum Jhesu Christi, in quo preter alias domos necessarias ac decentes, eidem hospitali construi et hedificari disponimus et statuimus unam capellam idoneam, in qua unum

Perpinyà Hipòlit, beneficiat i administrador de l'hospital del Coll de Balaguer (s. XIV-XV)

*altare sub invocacione beatorum Petri et Pauli apostolorum Domini
construatur, cum suo cimiterio idoneo et sufficienti ad sepulturas
pauperum et aliorum eciam qui ibidem sepeliri elegerint. Quod
quidem hospitale ibidem sit perpetuum pro recolligendis et
reficiendis ibidem caritative pauperibus Jhesu Christi. Quodque
vocetur hospitale Collis de Balagario⁶.*

Malgrat tota la importància que se li vulgui donar a aquell document de 1346, només representa un pas més en el procés de naixement de l'Hospital, de manera que és més correcte considerar la documentació de 1344 com l'autèntica acta fundacional d'aquesta institució, independentment fins i tot de la manera i el moment exacte en què fou iniciada la construcció⁷.

L'edifici de l'hospital del Coll Balaguer és un dels exemples més interessants dels conservats a Catalunya pel que fa al període medieval⁸. Fou una de les construccions més grandioses de la comarca⁹ i en l'actualitat queden encara dempeus força restes i abundants testimonis gràfics, especialment si ho comparem amb els desapareguts hospitals d'Alfama i del Perelló. Si bé no es conserva íntegre, en comparació amb els seus veïns d'Alfama o del Perelló (del primer es conserven els fonaments¹⁰, del segon no en queda absolutament res) els vestigis que han arribat fins a nosaltres han determinat que bona part de l'interès per aquest hospital s'hagi decantat per aspectes arquitectònics, tant pel que fa al procés de construcció com a la descripció de les restes.

En canvi, la documentació històrica que ha arribat fins a nosaltres no és particularment abundant, com ho pugui ser en el cas de l'hospital del Perelló. Un dels motius és el fet que la construcció i dotació d'aquest últim va correspondre a la iniciativa reial de Jaume II i la seva muller Blanca d'Anjou, amb un interès mantingut al llarg d'un segle i mig per part dels seus successors, cosa que ha deixat abundant documentació en els registres de la Cancelleria reial. En el cas del Coll de Balaguer, però, la iniciativa fou senyorial i nobiliar (ni que el fundador fos un fill de l'esmentat matrimoni, l'infant Pere, comte de les Muntanyes de Prades) cosa que no ha propiciat la conservació de la producció escrita i sí en canvi la seva dispersió.

ELS BENEFICIATS ADMINISTRADORS DEL COLL DE BALAGUER

Els establiments de la fundació determinaven que a l'hospital hi havia d'haver dos preveres *bonarum conversacionis, administracionis et fame*, que hi havien de fer contínua residència i celebrar la missa. Un dels dos havia de desenvolupar de manera específica les funcions d'administrador, motiu pel qual hauria de cobrar 250 sous, mentre que

l'altre només rebria 150 sous: tenir cura dels pobres, fer inventari dels béns de l'hospital des del primer any d'ocupar el càrrec, cobrar les corresponents rendes, drets i donacions, fer constar en un llibre de comptes tots els ingressos i les despeses, passar comptes davant les persones delegades del comte de les Muntanyes de Prades i del bisbe de Tortosa...¹¹.

Ordinacions posteriors van introduir modificacions en la normativa original, com ara l'any 1430, a fi de regular les despeses ordinàries i de clarificar les responsabilitats dels comptes, atorgades per la comtesa de les Muntanyes de Prades Joana, anomenada també Gonçalva Ximenis d'Arenós, i pel bisbe de Tortosa¹². Aquestes ordinacions, però, no modificaren aquella duplicitat de beneficiats.

No s'ha publicat una cronologia d'administradors i preveres de l'hospital; generalment només són esmentats de manera puntual fent referència a aspectes concrets de l'edifici, però no han estat estudiats de manera monogràfica. Els pocs que són esmentats en la bibliografia són els següents:

- Antoni Salvador, administrador l'any 1354¹³.
- Guillem Celoni, per l'inventari de 1364 on esmenta els objectes de la capella de l'Hospital¹⁴. Algun autor ha interpretat erròniament el cognom i l'anomena Guillem Salom¹⁵, segurament a partir d'una lectura precipitada de la grafia *Çaloni*.
- El beneficiat Ramon Rigaut, també de 1364¹⁶.
- Pere Ferrer, prevere beneficiat del primer benefici i administrador, i Ferrer Arnau, prevere beneficiat del segon benefici¹⁷.
- Perpinyà Hipòlit, que no es troba esmentat en cap publicació fins al moment, però de qui es coneixen els dos llibres de la seva administració conservats a l'Arxiu de la Corona d'Aragó, dels anys 1407 i 1411¹⁸.

Encara hi ha un esment a Francesc Jardí, de Tivissa, com a persona que l'any 1841 administrava l'edifici, ja enrunat, però caldria entendre que sense desenvolupar cap mena de funció en tant que hospital¹⁹.

PERPINYÀ HIPÒLIT, BENEFICIAT I ADMINISTRADOR

En la història de l'hospital del Coll de Balaguer, Perpinyà Hipòlit és conegut perquè s'han conservats dos dels llibres que com a administrador havia d'elaborar per a controlar els ingressos i les despeses de la institució, conservats a l'Arxiu de la Corona d'Aragó²⁰. El total de llibres conservats són vuit, dels quals pertanyen a la seva administració els corresponents als anys 1407 i 1411. Malauradament, coneixem poca cosa més d'ell, llevat del que fa constar sobre la seva gestió en aquests dos registres.

La feina d'administrador implicava el control dels ingressos per una banda i de les despeses per l'altra. Pel que fa a la despesa, la part més important de la seva gestió era l'adquisició de queviures per a servei dels pobres i el pagament de salaris i materials per a les obres de reparació i construcció de l'hospital, sense oblidar l'esforç econòmic per a la defensa de l'edifici i de les persones que s'hi acollien. No oblidem que es tractava d'un lloc força isolat i especialment a mercè de l'assalt per part de naus de pirates que sovint apareixien per la costa, generalment procedents del nord d'Àfrica.

La documentació que s'aporta aquí és inèdita, procedent del buidat dels registres pontificis dels papes (antipapes) Climent VII i Benet XIII, conservats en la sèrie de *Registra Avenionensia* de l'*Archivio Segreto Vaticano* i que comprenen un marc cronològic corresponent al període del Gran Cisma d'Occident (1378-1417). Es tracta de sis documents trobats gràcies a la recerca arxivística duta a terme amb el Projecte d'Investigació sobre l'Hospital del Perelló finançat per l'Ajuntament del Perelló,

Aquests textos aporten algunes dades biogràfiques sobre Perpinyà Hipòlit abans i durant la seva administració sobre l'Hospital del Coll de Balaguer, concretament als anys 1386, 1390 (en tots dos casos, durant el pontificat de Climent VII), 1403 i 1415 (tots dos amb Benet XIII).

a. benefici a la seu de Tortosa: 1386

El 26 de maig de 1386 (doc. 1) Climent VII va manar a l'oficial de Lleida que reservés per al dilecte fill Perpinyà *Politi*, prevere i beneficiat perpetu a l'església de *Sancta Maria de Ponte*, a la vila de Perpinyà i diòcesi d'Elna, un benefici eclesiàstic a l'església catedral de Tortosa, i que li'n fes lliurament tan bon punt estigués vacant, amb tots els drets i pertinences corresponents, tot garantint-li el fruits, rendes, ingressos, drets i entrades. També manava al bisbe de Tortosa i al Capítol de canonges que no intentessin disposar d'aquest benefici²¹.

Com veurem a continuació, aquest benefici en concret no es va fer efectiu mai, malgrat que més endavant es fes un altre intent per a concedir-li'n un a la seu de Tortosa.

b. benefici a Sant Joan de Perpinyà: 1390

No tenim cap més notícia d'ell fins quatre anys més tard, el 4 de maig de 1390 (doc. 2), quan el mateix Papa Climent VII va concedir a Perpinyà *Ypolito* un benefici perpetu a l'església de Sant Joan de la vila de Perpinyà²², que estava vacant per la lliure renúncia de mestre Lluís de Prades, notari pontifici i nebot i *familiar* del cardenal de Sant Climent, Jaume, que va fer la renúncia en poder del cardenal de Santa Anastàsia, Joan. Igualment

Gerard Marí Brull

li va fer concessió d'un benefici amb tots els drets i pertinences i va disposar que sigui anul·lada qualsevol concessió que ja s'hagués fet en aquest sentit.

Per altra banda, abans de prendre'n possessió l'obligava a renunciar al benefici que tenia a l'església de Santa Maria de la vila de Perpinyà, així com al que pogués esperar a la catedral de Tortosa, cosa que ens fa evident que encara no s'havia produït cap vacant o que no se li havia fet efectiva la reserva de 1386. Igualment havia de renunciar als seus drets sobre l'església parroquial d'Andilla, que era objecte de disputa davant dels tribunals eclesiàstics, en cas que guanyés el litigi.

Amb idèntica data²³ consta el manament (doc. 3) que va fer el Papa al bisbe de Viviers, a l'abat de santa Maria la Real de Perpinyà i a l'oficial de Girona per a què lliuressin al dit Perpinyà o al seu procurador la corporal possessió de l'esmentat benefici amb els seus drets i pertinences. Consta que aquesta concessió fou tramitada i lliurada el 21 de setembre següent.

c. benefici a la seu de Tortosa: 1403

El 13 d'octubre de l'any 1403 (doc. 4) el tenim documentat exercint ja el càrrec d'administrador²⁴: *Dilecto filio Perpiniano Ypoliti, perpetuo beneficiato, administratori nuncupato in capella hospitalis Hospitalis Infantis Petri nuncupati* (al dilecte fill Perpinyà Hipòlit, beneficiat perpetu dit administrador a la capella de l'hospital anomenat Hospital de l'Infant Pere).

Es tracta de la reserva que li fa el papa Benet XIII d'un benefici a la seu de Tortosa, feta el 1403. Amb idèntica data²⁵ va manar a l'abat del monestir de Santes Creus, al prebost de Tarragona i al canonge de Sogorb, Bernat Fort, que lliuressin al dit Perpinyà Hipòlit el benefici que acabava de reservar, amb tots els drets i pertinences corresponents, quan es produís una vacant (doc. 5); consta, però, que aquest manament no va ser tramès fins a molt anys més tard, el 31 de maig de 1410.

d. presa de possessió del seu successor: 1415

Aquest últim text (doc. 6) ens dona una bona aproximació a la data de la seva defunció, que segurament tingué lloc el 1415, donat que el 30 de desembre d'aquest any ja era mort. Així es diu de manera explícita en referir-se al seu successor, en Marc Lluç, beneficiat perpetu de l'església parroquial de Falset²⁶.

Benet XIII escriu al bisbe Vasionensi, al precentor de Sogorb i a l'oficial de Tarragona sobre els dubtes que té l'esmentat Marc Lluç per la seva designació com a beneficiat de

Perpinyà Hipòlit, beneficiat i administrador de l'hospital del Coll de Balaguer (s. XIV-XV)

l'hospital. Quan va morir Perpinyà Hipòlit, el procurador general del comtat de Prades, en Pere lcard, el va presentar per a ocupar l'esmentat càrrec davant el vicari de l'església de Tortosa, en Miquel Falcó, el qual va procedir a lliurar aquell benefici perpetu al dit Marc Lluç.

Com que per certs motius hi ha dubtes que aquella provisió de benefici fos vàlida i fins i tot hom diu que està encara vacant, el Papa Benet XIII mana als esmentats personatges que posin l'esmentat Marc Lluç o el seu procurador en possessió d'aquell benefici, amb tots els seus béns i pertinences.

El motiu pel qual es temia que la presentació no hagués estat vàlida és bàsicament que en aquells moments el comtat de Prades estava vacant: *comitatus de Prades ... comite vacante*. Efectivament, en Joan, III comte de les muntanyes de Prades va morir el 1414 i va ser succeït per la seva néta Joana de Prades (també anomenada Gonçalva Ximenis d'Arenós), ja que el seu fill havia mort abans d'aquella data.

A més, cal tenir en compte que diverses persones de la mateixa família van reclamar l'herència: Alfons, duc de Gandia i comte de Ribagorça (nét de l'infant Pere, el fundador de l'hospital), Timbor de Prades (filla del difunt comte Joan) i Violant (filla de Jaume de Prades i per tant néta del comte Joan). Aquest litigi, mal conegut, va durar fins a l'any 1425, quan el rei Alfons el Magnànim va dictar sentència adjudicant el comtat de Prades i la baronia d'Entença a la néta Joana de Prades²⁷.

Si bé no podem afirmar que Perpinyà Hipòlit hagués mort el 1414 o fins i tot abans, l'única cosa certa és que la presentació del seu successor es va fer un cop mort el comte de Prades Joan i sens dubte abans que la seva hereva prengués possessió de la discutida herència, per la qual cosa el comtat estava vacant.

ANNEX DOCUMENTAL

1

1386, maig, 26. Avinyó.

Clement VII, mana a l'oficial de Lleida que reservi per a Perpinyà Hipòlit, beneficiat perpetu de l'església de Santa Maria de Ponte de la vila de Perpinyà, diòcesi d'Elna, un benefici sobre l'església catedral de Tortosa i que li'n faci lliurament tan bon punt n'hi hagi un de vacant.

A.S.V., Reg. Aven., 244, f. 462v-463r.

Dilecto filio officiali Ilerdensi. Salutem, etc. Dignum arbitramur et congruum ut illis se reddat sedes apostolica graciosam quibus ad id propria virtutum merita laudabiliter suffragantur. Volentes itaque dilectum filium Perpinianum Politi, perpetuum beneficiatum in ecclesia beate Marie de Ponte, ville Perpiniani, Elnensis diocesis, apud nos de vite ac morum honestate aliisque probitatis et virtutum meritis multipliciter commendatum horum meritu favore prosequi graciosi discrecioni tue per apostolica scripta mandamus quatenus si post diligentem examinacionem dictum Perpinianum qui ut asseritur in presbiteratus ordine constitutus existit ad hoc idoneum esse repereris super quo tuam conscienciam oneramus, beneficium ecclesiasticum cum cura vel sine cura, etiam si simplex officium seu aliud beneficium in ecclesia cathedrali existat dummodo canonicatus et prebendas ipsius cathedralis ecclesia non fuerit consuetum clericis secularibus assignari cuius fructus, redditus et proventus si cum cura sexaginta si vero sine cura fuerit quadraginta librarum turonensium parvorum secundum taxationem decime valorem annum non excedant ad collacionem, provisionem, presentacionem seu quamvis aliam disposicionem venerabilis fratris nostri episcopi Dertusensis et dilectorum filiorum capituli singulorumque canonicorum et personarum ecclesie Dertusensis, ordinis sancti Augustini, etiam dignitates personatus, administraciones vel officia obtinencium in eadem communiter vel divisim pertinens siquod vacat ad presens vel cum vacaverit quod dictus Perpinianus per se vel procuratorem suum ad hoc legitime constitutum infra unius mensis spacium postquam sibi vel eidem procuratorum vacacio illius innotuerit duxerit acceptandum conferendum edem Perpiniano post acceptacionem huiusmodi cum omnibus juribus et pertinenciis suis donacioni tue auctoritate apostolica reserves, districte inhibendo eisdem episcopo et Capitulo ac canonicis et personis ne de huiusmodi beneficio interim eciam ante acceptacionem eandem nisi postquam eis constiterit quod Perpinianus vel procurator predicti illud noluerit acceptare disponere quoquomodo presumant ac nichilominus beneficium huiusmodi quod reservabis si vacat vel cum vacaverit ut prefertur eidem Perpiniano post acceptacionem predictam cum omnibus juribus et pertinenciis supradictis auctoritate predicta conferas et assignes, inducens per te vel alium seu alios eundem Perpinianum vel procuratorem suum eius nomine in corporalem possessionem beneficii iuriumque et pertinencium predictorum et defendens inductum ac faciens ipsum ad illud ut est moris admitti sibi que de ipsius beneficii fructibus, redditibus, proventibus, juriis et obventionibus universis integre responderi. Contradictores auctoritate nostra appellacioni postponita compescendo. Non obstantibus quibuscumque statutis et consuetudinibus ipsius cathedralis vel alterius ecclesie in qua huiusmodi beneficiorum forsitan fuerit contrariis juramento confirmacione apostolica vel quocumque firmitate alia roboratis seu si aliqui super provisionibus sibi facientes de huiusmodi vel aliis beneficiis ecclesiasticis in illis partibus speciales vel generales dicte sedis vel legatorum eius litteras impetrarint eciam si per eas ad inhibicionem, reservacionem et decretum vel alias quolibet sic processum quibus omnibus preterquam auctoritate nostra huiusmodi beneficiis expectantes in eiusdem beneficii assecutione dictum Perpinianum volumus anteferri sed

Perpinyà Hipòlit, beneficiat i administrador de l'hospital del Coll de Balaguer (s. XIV-XV)

nullum per hoc eis quo ad assecucionem beneficiorum aliorum preiudicium generari seu si eisdem episcopo et capitulo ac canonicis et personis vel quibusvis aliis communiter vel divisim a predicta sit sede indultum quod ad receptionem vel provisionem alicuius minime tenantur et ad id compelli aut quod interdicti suspendi vel excommunicari non possint, quamquam de huiusmodi vel aliis beneficiis ecclesiasticis ad eorum collacionem, provisionem //463v// presentacionem seu quamvis aliam dispositionem coniunctim vel separatim spectantem nullum valeat providi per litteras apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mencionem et qualibet alia dicte sedis indulgentia generali vel speciali cuiuscumque tenoris existat per quam presentibus non expressam vel totaliter non insertam effectus earum impendiri valeat quolibet vel differri et de qua cuiusque tot tenore habenda sic in nostris litteris mencio specialis, aut si dictus Perpinianus presens non fuerit ad prestandum de observandis statutis et consuetudinibus ecclesia in qua huiusmodi beneficium forsitan fuerit solitum iuramentum, dummodo in absentia sua per procuraorem ydoneum et cum ad ecclesiam ipsam accesserit corporaliter illud prestet, aut quod idem Perpinianus quoddam perpetuum beneficium in ecclesia beate Marie predictae noscitur obtinere, seu si hodie pro alio vel aliis super equali vel equalibus gracia vel graciis de simili beneficio ad collacionem provisionem, presentacionem seu quavis aliam dispositionem dictorum episcopi, Capituli, canonicorum et personarum comuniter vel divisim pertinente litteras nostras duxerimus concedendas. Nos etiam tam illas quam presentes effectum sortiri volumus quacumque constitutione apostolica contraria non obstante ac etiam volumus quod si idem Perpinianus aliquam aliam beneficiale gratiam a nobis hactenus obtinuerit, presentes littere nullius sint roboris vel momenti. Et insuper si dictus Perpinianus ad hec repertus fuerit ydoneus ut prefertur ex nunc proinde irritum decernimus et inane si secus super hiis a quoquam quavis auctoritate scienter vel ignoranter attemptari; ac si die datis presencium huiusmodi beneficium si quod tunc vacabat vel cum vacaret quod ipse Perpinianus acceptaret ut prefertur conferendum eidem Perpiniano post acceptacionem predictam donacioni apostolice cum interposicione decreti duxissemus specialiter reservandum.

Datum Avinione, VII kalendas junii, anno octavo.

2

1390, maig, 4. Avinyó.

Clement VII concedeix al prevere Perpinyà Hipòlit un benefici perpetu a l'església de Sant Joan de Perpinyà, a la diòcesi d'Elna, vacant per renúncia de mestre Lluís de Prades, notari apostòlic, nebot i familiar de Jaume, prevere cardenal de Sant Climent.

A.S.V., Reg. Aven., 263, f. 194v-195r.

Dilecto filio Perpiniano Ypolito, presbitero, perpetuo beneficiato in ecclesia beati Johannis ville Perpiniani, Elnensis diocesis. Salutem, etc. Laudabilia probitatis et virtutum merita super quibus apud Nos fidedigno commendaris testimonio nos inducunt ut tibi reddamur ad gratiam liberales. Dudum siquidem omnia beneficia ecclesiastica tunc apud Sedem Apostolica va(ca)ncia et in antea vacatura collacioni et dispositioni nostre duximus reservanda, decernentes ex tun irritum et inane si secus super hiis a quoquam quavis auctoritate scienter vel ignoranter contingeret attemptari. Cum itaque postmodum perpetuum beneficium sacerdotale conductus nuncupatum in ecclesia beati Johannis ville Perpiniani, Elnensis diocesis, per liberam resignacionem dilecti filii magistri Ludovici de Prades, nuper in dicta ecclesia perpetui beneficii, notarii nostri, de illo quod ipse qui dilecti filii nostri Jacobi, titulo Sancti Clementis presbiteri cardinalis, nepos et familiaris existit, tunc temporis obtinebat in manibus dilecti filii nostri Johannis, tituli Sancte Anastasie presbiteri cardinalis apud dictam Sedem sponte factam et per eundem Johannem cardinalem de speciali mandato facto nostro sibi hoc oraculo vive vocis apud eandem Sedem admissam apud Sedem ipsam vacaverit et vacare noscatur ad presens, nullusque preter Nos hac vice de illo disponere potuerit neque possit reservacione decreto obsistentibus supradictis, Nos volentes tibi premissorum meritorum tuorum intuitu gratiam facere specialem, predictum beneficium quod sine cura est cuiusque fructus, redditus et proventus sedecim (sic) librarum Turonensium parvorum secundum communem extimacionem valorem annum ut asseris non excedunt sic vacans cum omnibus iuribus et pertinenciis suis apostolica tibi auctoritate conferimus et de illo eciam providemus, decernentes prout est irritum et inane si secus super hiis a quoquam quavis auctoritate scienter vel ignoranter attemptatum forsitan est hactenus vel imposterum contigerit attemptari. Non obstantibus quibuscumque statutis et consuetudinibus ipsius ecclesie contrariis, juramento, confirmacione apostolica vel quacumque firmitate alia roboratis //195r// aut si aliqui super provisionibus sibi faciendis de huiusmodi in dicta ecclesia speciales vel aliis beneficiis ecclesiasticis in illis partibus generales dicte Sedis vel legatorum eius litteras impetrarint, eciam si per eas ad inhibicionem, reservacionem et decretum vel alias quomodolibet sit processum, quibus omnibus te in dicti beneficii assecucionem volumus anteferri sed nullum per hoc eis que ad assecucionem beneficiorum aliorum preiudicium generari. Seu si venerabili fratri nostro episcopo Elnensi et dilectis filiis capitulo dicte ecclesie vel quibusvis alio comuniter vel divisim a predicta sit Sede indultum quod ad recepcionem vel provisionem alicuius minime teneantur et ad id compelli non possint quodque de huiusmodi vel aliis beneficiis ecclesiasticis ad eorum collacionem, provisionem, presentacionem seu quamvis aliam dispositionem coniunctim vel separatim spectantibus nulli valeat provideri per litteras apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mencionem et qualibet alia dicte Sedis indulgencia generali vel speciali cuiuscumque tenoris existat per quam presentibus non expressam vel totaliter non insertam effectus huiusmodi gratie impediri valeat quomodolibet vel differri et de qua cuiusque toto tenore habenda sit in nostris litteris

Perpinyà Hipòlit, beneficiat i administrador de l'hospital del Coll de Balaguer (s. XIV-XV)

mencio specialis aut si dictus presens non fuerit ad prestandum de observandis statutis et consuetudinibus ipsius ecclesie solitum juramentum, dummodo in absentia tua per procuratorem ydoneum et cum ad ecclesiam ipsam accesseris corporaliter illud prestes seu quod in ecclesia beate Marie de Ponte predictae ville quoddam perpetuum beneficium obtines et beneficium ecclesiasticum cum cura vel sine cura ad collacionem, provisionem, presentacionem seu quamvis aliam disposicionem venerabilis fratris nostri episcopi et dilectorum filiorum capituli Dertusensis comuniter vel divisim pertinens auctoritate²⁸ quarundam litterarum nostrarum expectasset quod super parrochiali ecclesia de Andilla in palacio apostolico te asseris litigare. Volumus autem quod quam primum vigore presencium predictum beneficium sacerdotale fueris pacifice assecutus beneficium in ecclesia beate Marie ac parrochiam ecclesiam predicta si eam interim evincas et assequaris omnino dimittere, aliaquin omni iuri tibi in dicta ecclesia quemlibet competenti cedere tenearis. Nulli ergo, etc., nostre collacionis, provisionis, constitutionis et voluntatis infringere, etc.

Datum Avinione, IIII nonas maii, anno duodecimo.

3

1390, maig, 4. Avinyó.

Clement VII mana al bisbe de Viviers, a l'abat del monestir de Santa Maria la Real de Perpinyà, a la diòcesi d'Elna, i a l'oficial de Girona que facin lliurar a Perpinyà Hipòlit o al seu procurador un benefici un benefici perpetu a l'església de Sant Joan de Perpinyà, amb els seus drets i pertinences.

A.S.V., Reg. Aven., 263, f. 195r-v.

In eodem modo. Venerabili fratri episcopo Vivariensis et dilectis filiis abbati monasterii beate Marie de Regali, ville Perpiniani, Elnensis diocesis, ac officiali Gerundensi. Salutem, etc. Laudabilia probitatis, usque cedere teneantur. Quocirca, discrecioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus vos vel duo aut unus vestrum per vos vel alium seu alios eundem Perpinianum vel procuratorem suum eius nomine in corporalem possessionem beneficii sacerdotalis ac iurium et pertinenciarum predictorum inducatis auctoritate nostra et defendatis inductum, amoto ab illo quolibet detentore, facientes ipsum vel dictum procuratorem pro eo ad huiusmodi beneficium ut est moris admitti sibi que de ipsius beneficii fructibus, redditibus, proventibus, iuribus et obventionibus universis integre responderi. Non obstantibus omnibus supradictis seu si²⁹ eidem episcopo Elnensis et //195v// capitulo dicte ecclesie beati Johannis vel quibusvis aliis comuniter vel divisim a prefata Sede indultum existat, quod interdicti, suspendi vel excommunicari non possint per litteras apostolicas non facientes plenam et expressam ac

Gerard Marí Brull

de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mencionem. Contradictores per censuram ecclesiasticam appellacione postposita compescendo.

Datum ut supra. Expedita XI kalendas octobris, anno XII°. R(aimundus) de Valle. Tradita parti XI kalendas octobris anno duodecimo. Johannes Abonis.

4

1403, octubre, 13. Saló d'Arles.

Benet XIII reserva un benefici eclesiàstic sobre l'església catedral de Tortosa per a Perpinyà Hipòlit, administrador de la capella de l'Hospital de l'Infant Pere.

A.S.V., Reg. Aven., 315, f. 529r-530r.

Dilecto filio Perpiniano Ypoliti, perpetuo beneficiato³⁰, administratori nuncupato in capella hospitalis Hospitali Infantis Petri nuncupati, Dertusensis diocesis. Salutem etc. Vite ac morum honestas aliaque probitatis et virtutum merita super quibus apud nos fidedignorum comendaris testimonio nos inducunt ut tibi reddamur ad gratiam liberales. Volentes itaque tibi, qui presbiter es, premissorum meritorum tuorum intuitu gratiam facere specialem, beneficium ecclesiasticum cum cura vel sine cura eciam si in ecclesia cathedrali //f. 529v// existat consuetum clericis secularibus assignari cuius fructus, redditus et proventibus si cum cura sexaginta, si vero sine cura fuerit quadraginta librarum turonensium parvorum, secundum taxationem decime valorem annum non excedant ad collacionem, provisionem, presentationem seu quamvis aliam dispositionem venerabilis fratris nostri episcopi Dertusensis et dilectorum filiorum prioris et capituli singulorumque canonicorum et personarum ecclesie Dertusensis, Ordinis sancti Augustini, eciam si racione dignitatum, personatum, administrationum vel officiorum quas, quos seu que in eadem ecclesia obtinent illud habeant conferre seu ad ipsum presentationis comuniter vel divissim pertinens siquod XIII kalendas junii anni Domini millessimi quadringentesimi decimi vel ex tunc in antea vacaverit quod tu per te vel procuratorem tuum ad hoc legitime constitutum, infra unius mensis spacium postquam tibi vel eidem procuratori vacacio illius innotuerit duxeris acceptandum, conferendum tibi post acceptatione huiusmodi cum omnibus iuribus et pertinenciis suis donacioni apostolice reservamus, districtius inhibentes eisdem episcopo, priori, capitulo, canonicis et personis ne de huiusmodi beneficio interim eciam ante acceptationem eandem nisi postquam eis constiterit quod tu vel procurator predictus illud nolueritis acceptare, disponere quoquomodo presumant ac decernentes exnunc irritum et inane si secus super hiis³¹ a quo quam quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attemptari, non obstantibus quibuscumque statutis et consuetudinibus ipsius³² cathedralis vel alterius ecclesie in qua huiusmodi beneficium forsan fuerit contrariis juramento confirmacione apostolica

Perpinyà Hipòlit, beneficiat i administrador de l'hospital del Coll de Balaguer (s. XIV-XV)

vel quacumque firmitate alia roboratis aut si aliqui super provisionibus sibi faciendis de huiusmodi vel aliis beneficiis ecclesiasticis in illis partibus speciales vel generales Apostolice Sedis vel legatorum eius litteras impetrarint eiam si per eas ad inhibitionem, reservacionem et decretum vel alias quomodolibet sit processum, quibus omnibus preterquam auctoritate nostra huiusmodi beneficia expectantibus in huiusmodi beneficii assecutione te volumus anteferri sed nullum per hoc eis quo ad assecutionem beneficiorum aliorum prejudicium generari. Seu si eisdem episcopo, priori, capitulo, canonicis et personis vel quibusvis aliis comuniter vel divisim ab eadem sit Sede indultum quod ad recepcionem vel provisionem alicuius minime teneantur et ad id compelli non possint quodque de huiusmodi vel aliis beneficiis ecclesiasticis ad eorum collacionem, provisionem, presentacionem seu quamvis aliam disposicionem coniunctim vel separatim spectantibus nulli valeat provideri per litteras apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi [mencionem] et qualibet alia dicte sedis indulgentia generali vel speciali cuiuscumque tenoris existat per quam presentibus non³³ expressam vel totaliter non insertam effectus huiusmodi gracie impediri valeat quomodolibet vel differri et de qua cuiusque toto tenore habenda sit in nostris litteris mencio specialis aut si presens non fueris ad³⁴ prestandum de observandis statutis et consuetudinibus ipsius cathedralis vel alterius ecclesie in qua huiusmodi beneficium forsitan fuerit //f. 530r// ut prefertur solitum iuramentum dummodo in absentia³⁵ tua per procuratorem ydoneum et cum ad ecclesiam ipsam accesseris corporaliter illud prestes seu quod in capella hospitalis Hospitalis Infantis Petri nuncupati, Dertusensis diocesis quoddam perpetuum beneficium sine cura administracio nuncupatum nosceris obtinere aut si hodie pro alio vel aliis super equali vel equalibus gracia vel graciis de³⁶ simile beneficio ad collacionem, provisionem, presentacionem seu quamvis aliam disposicionem episcopi, prioris, capituli canonicorum et personarum predictorum comuniter vel divisim pertinentem litteras nostras duxerimus concedendas. Nos enim tam illas quam presentes effectum sortiri volumus quacumque constitucione apostolica contraria non obstante. Nulli ergo, etc, nostre reservacionis, inhibitionis, constitucionis et voluntatis infringere, etc.

Datum Sallone, Arelatensis diocesis, III idus octobris, anno decimo.

5

1403, octubre, 13. Saló d'Arles.

Benet XIII mana a l'abat del monestir de Santes Creus, al prebost de Tarragona i al canonge de Sogorb, Bernat Fort, que reservin per a Perpinyà Hipòlit, administrador de la capella de l'Hospital de l'Infant Pere, un benefici eclesiàstic a l'església catedral de Tortosa i que li'n facin lliurament tan bon punt n'hi hagi un de vacant.

A.S.V., Reg. Aven., 315, f. 530r.

Gerard Marí Brull

In eodem modo. Dilectis filiis abbati monasterii Sanctarum Crucum, Terraconensis diocesis et preposito Tarraconensi ac Bernardo Fortis, canonigo Segobricensis ecclesiarum. Salutem et gratiam. Vite ac morum, etc. usque non obstante. Quocirca, discrecioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus vos vel duo aut unus vestrum per vos vel alium seu alios huiusmodi beneficium per Nos ut premittitur reservatum cum vacaverit ut prefertur eidem Perpiniano post acceptacionem predictam cum omnibus iuribus et pertinentiis supradictis auctoritate nostra conferre et assignare curetis, inducentes eum vel procuratorem suum eius nomine in corporalem possessionem beneficii iuriumque et pertinentiarum predictarum et defendentes inductum ac facientes ipsum vel dictum procuratorem pro eo ad huiusmodi beneficium ut est moris admitti sibi que de ipsius beneficii fructibus, redditibus, proventibus, iuribus et obventionibus universis integre responderi. Non obstantibus omnibus supradictis seu si eisdem episcopo, priori, capitulo, canonicis et personis vel quibusvis aliis comuniter vel divisim a prefata sit Sede indultum quod interdicti, suspendi vel excommunicari non possint per litteras apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mencionem. Contradictores auctoritate, etc.

Datum ut supra. Expeditum II kalendas junii, anno XVI. B. Fortis.

6

1415, desembre, 30. Perpinyà.

Benet XIII, havent estat vacant el benefici perpetu de l'hospital de l'infant Pere per defunció de Perpinyà Hipòlit, havent procedit el noble Pere Icard, procurador general del comtat de Prades, a presentar davant del vicari de Tortosa, Miquel Soler, en Marc Lluc, beneficiat perpetu de l'església parroquial de Falset, per ocupar el dit benefici, i donat que hi ha dubtes sobre la validesa de la dita presentació, procedeix a manar al bisbe de Vasion, al precentor de Sogorb i a l'oficial de Tarragona que lliurin l'esmentat benefici al dit Marc Lluc.

A.S.V., Reg. Aven., 349, f. 172v-173r.

Venerabili fratri episcopo Vasionensi et dilectis filiis precentori ecclesie Segobricensis ac officiali Terraconensis. Salutem, etc. Vite ac morum honestas aliaque probitatis et virtutum merita super quibus dilectus Marcus Luca, perpetuus beneficiatus in parrochiali ecclesia de Falceto, Terraconensis diocesis, apud Nos fidedignorum commendaris testimonio nos inducunt ut sibi reddamur ad gratiam liberales. Exhibita siquid nobis nuper pro parte dicti Marci petitio continebat quod olim perpetuo beneficio administracione hospitalis Infantis Petri comuniter nuncupato, Dertusensis diocesis, quod quondam Perpinianus Ypoliti, ipsius beneficii perpetuus beneficiatus dum viveret obtinebat, per obitum ipsius qui extra romanam curiam diem clausit extremum vacante, dilectus filius

nobilis vir Petrus Ycart, miles, procurator generalis comitatus de Prades, Terraconensis diocesis, antedictae comite carente cum ad comitem dicti comitatus pro tempore existentem presentatio persone ydonee ad dictum beneficium quociens illud vacare contingit pertineat, prefatum Marium ad dictum beneficium sic vacans dilecto filio Michaeli Falconis, rectori parochialis ecclesie de Soler, Maioricensis diocesis, vicario ecclesie Dertusensis, quam tunc ad manus nostras retinebamus in spiritualibus et temporalibus generali extra romanam curiam infra tempus debitum presentavit, idemque vicarius presentacione huiusmodi per eum³⁷ extra eandem curiam admissa dictum beneficium sic vacans prefato Marco contulit et providit eciam de eodem. Cum autem sicut eadem peticio subiungebat dictus Marcus dubitet collacionem et provisionem huiusmodi ex certis causis iuribus non subsistere dictumque beneficium adhuc vacare dicatur, Nos volentes dicto Marco premissorum meritorum suorum intuitu gratiam facere specialem, discrecioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus vos vel duo aut unus vestrum per vos vel alium seu alios dictum beneficium cuius fructus, redditus et proventus illud pro tempore obtinenti et in eo non residenti ultra viginti quinque libras monete Barchinonensis ut idem Marcus asserit non valent comuniter annuatim sive ut premittitur sive alias quovismodo et per quamcunque aliam personam vacet dummodo tempore date presencium non sit in eo alicui specialiter ius quesitum eciam si dispositioni apostolice specialiter reservatum existat cum omnibus iuribus et pertinenciis suis eidem Marco, auctoritate nostra, conferre et assignare curetis, inducentes eum vel procuratorem suum eius nomine in corporalem possessionem beneficii iuriumque et pertinencium predictorum et defendentes inductum, amoto exinde quolibet illicito detentore ac facientes ipsum vel dictum //f. 173r// procuratorem pro eo ad illud ut est moris admitti sibi que de ipsius beneficii, fructibus, redditibus, proventibus, iuribus et obventionibus universis integre responderi, contradictores auctoritate, etc. non obstantibus si aliqui super provisionibus sibi faciendis de huiusmodi vel aliis beneficiis ecclesiasticis in illis partibus speciales vel generales Apostolice Sedis vel legatorum eius literas impetraverit eciam si per eas ad inhibitionem, reservacionem et decretum vel alias quomodolibet sit processum, quibus omnibus in assecucionem dicti beneficii prefatum Marcum volumus anteferri, sed nullum per hos eis quo ad assecucionem huiusmodi aut beneficiorum aliorum preiudicium generari, seu si episcopo Dertusensi pro tempore existenti vel quibusvis aliis coniunctim vel divisim a dicta sit Sede indultum quod ad recepcionem vel provisionem alicuius minime teneantur et ad id compelli aut quod interdici, suspendi vel excommunicari non possint quodque de huiusmodi vel aliis beneficiis ecclesiasticis ad eorum collacionem, provisionem, presentacionem seu quamvis aliam dispositionem coniunctim vel separatim spectantibus nulli valeat provideri per litteras apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad³⁸ verbum de indulto huiusmodi mencionem et qualibet alia dicte Sedis indulgentia generali vel speciali cuiuscumque tenoris existat, per quam presentibus non expressam vel totaliter non insertam effectus earum impediri valeat quomodolibet vel differri et de qua cuiusque toto tenore habenda sit in nostris litteris

Gerard Marí Brull

mencio specialis, aut quod idem Marcus in prefata parrochiali ecclesia de Falceto quoddam perpetuum beneficium sine cura noscitur obtinere, Nos enim ec nunc irritum decernimus et inane si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attemptari.

Datum Paniscole, Dertusensis diocesis, III kalendas januarii, anno vicesimo secundo. Expeditum III marcii, anno XXIII. Antonius de Campis.

NOTES

* Aquesta comunicació ha estat possible gràcies al Projecte d'Investigació "L'Hospital de Sant Jaume d'Altopascio (Lucca, Toscana, Itàlia) a la Font del Perelló (1316-1422)", concedit per l'Excm. Ajuntament del Perelló.

1. En un article en el diari de Tortosa "La Verdad" aclaria la diferència amb Sant Jordi d'Alfama i publicava la làpida gòtica sobre la fundació: BOFILL y PALATSÍ, Juan Bautista: "Origen y fundación de Hospitalet del Infante", dins *La Verdad*, Tortosa, 285, 17 de novembre de 1900.
2. VALLS i TABERNER, Ferran: "L'hospital del Coll de Balaguer, fundat per l'infant fra Pere d'Aragó", dins *Estudis Franciscans*, 39 (Barcelona, 1927), pp. 104-105.
3. ROMERO TALLAFIGO, Manuel; PALET PLAJA, M. Teresa: *Documents de la Baronia d'Entença (Vandellòs, Coll de Balaguer, l'Hospitalet de l'Infant)*, Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant, 1991, p. 62 i doc. 3.
4. CONEJO DA PENA, Antoni: *Assistència i hospitalitat a l'edat mitjana. L'arquitectura dels hospitals catalans: del gòtic al primer renaixement*, tesi doctoral inèdita llegida a la U.B. l'abril del 2002, pp. 195-206.
5. ROMERO TALLAFIGO, Manuel; PALET PLAJA, M. Teresa: *Documents de la Baronia d'Entença (Vandellòs, Coll de Balaguer, l'Hospitalet de l'Infant)*, Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant, 1991, doc. 3, p. 121.
6. VALLS i TABERNER, Ferran: "L'hospital del Coll de Balaguer, fundat per l'infant fra Pere d'Aragó", dins *Estudis Franciscans*, 39 (Barcelona, 1927), pp. 107-108.
7. CONEJO DA PENA, Antoni: *El "Spital del Coyl de Balaguer" de l'infant fra Pere*. L'Hospitalet de l'Infant, 1994, p. 15.
8. CONEJO DA PENA, Antoni: *tesi, loc cit.* p. 191.
9. MARTINELL, Cèsar: "Els hospitals medievals catalans", dins *Pràctica mèdica*, III (Tarragona, 1935), p. 121.
10. SINTAS MARTÍNEZ, Eulalia: "Informe de la excavación arqueológica en Sant Jordi d'Alfama", dins SÁINZ DE LA MAZA LASOLI, Regina: *La Orden de San Jorge de Alfama. Aproximación a su historia*. Barcelona, 1990, pp. 183-195.
11. Per a les obligacions dels dos preveres encarregats de la custòdia de l'hospital, vegeu VALLS i TABERNER, Ferran: "L'hospital del Coll de Balaguer, fundat per l'infant fra Pere d'Aragó", dins *Estudis Franciscans*, 39 (Barcelona, 1927), pp. 268-275; FORT i COGUL, Eufemià: "Els Hospitals del Coll de Balaguer", dins *Estudis d'Història Medieval*, III (Barcelona, 1970), p. 21-23; FORT i COGUL, Eufemià: *El trànsit pel Coll de Balaguer (del Perelló a l'Hospitalet de l'Infant)*, Barcelona, 1974, pp. 52-65; CONEJO DA PENA, Antoni: *tesi, loc cit.* pp. 200-202.
12. MARÍ i BRULL, Gerard; MACIÀ i MONTEJANO, M. Carme: "Les Ordinacions de l'Hospital del Coll de Balaguer de l'any 1430", dins *Gimbernat. Revista Catalana d'Història de la Medicina i de la Ciència*, XVII (Tarragona, 1992), pp. 207-212. Hi ha altres ordinacions encara inèdites, com ara l'any 1526, trobada per Antoni Novell a la Secció Entença de l'Archivo Ducal de Medinaceli, esmentades a CONEJO DA PENA, Antoni: *tesi, loc. cit.* p. 210.
13. FORT i COGUL, Eufemià: "Els Hospitals del Coll de Balaguer", dins *Estudis d'Història Medieval*, III (Barcelona, 1970), p. 24, nota 47; FORT i COGUL, Eufemià: *El trànsit pel Coll de Balaguer (del Perelló a l'Hospitalet de l'Infant)*, Barcelona, 1974, p. 56.

Perpinyà Hipòlit, beneficiat i administrador de l'hospital del Coll de Balaguer (s. XIV-XV)

14. NOVELL BOFARULL, Antoni: *Documents de l'Hospital de l'Infant Pere*. Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant, 1992, p. 25; CONEJO DA PENA, Antoni: *El "Spital del Coyl de Balaguer" de l'infant fra Pere*. L'Hospitalet de l'Infant, 1994, pp. 50, 53 i 55.
15. FORT i COGUL, Eufemià: *El trànsit pel Coll de Balaguer (del Perelló a l'Hospitalet de l'Infant)*, Barcelona, 1974, p. 56; FORT i COGUL, Eufemià: "Els Hospitals del Coll de Balaguer", dins *Estudis d'Història Medieval*, III (Barcelona, 1970), p. 24, nota 48.
16. NOVELL BOFARULL, Antoni: *Documents de l'Hospital de l'Infant Pere*. Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant, 1992, p. 25; CONEJO DA PENA, Antoni: *El "Spital del Coyl de Balaguer" de l'infant fra Pere*. L'Hospitalet de l'Infant, 1994, p. 56.
17. MARÍ i BRULL, Gerard; MACIÀ i MONTEJANO, M. Carme: "Les Ordinacions de l'Hospital del Coll de Balaguer de l'any 1430", dins *Gimbernat. Revista Catalana d'Història de la Medicina i de la Ciència*, XVII, 1992, p. 207.
18. CONEJO DA PENA, Antoni: *tesi, loc. cit.* pp. 243-202.
19. FORT i COGUL, Eufemià: "Els Hospitals del Coll de Balaguer", dins *Estudis d'Història Medieval*, III (Barcelona, 1970), p. 27; FORT i COGUL, Eufemià: *El trànsit pel Coll de Balaguer (del Perelló a l'Hospitalet de l'Infant)*, Barcelona, 1974, p. 60.
20. Es troben en la sèrie de Cancelleria Reial, en la secció de *Varia*, amb els números 360 a 367 i que corresponen als anys 1354, 1361, 1362, 1363, 1367, 1369, 1407 i 1411. El numero 363, de l'any 1364, es troba quasi del tot transcrit a NOVELL BOFARULL, Antoni: *Documents de l'Hospital de l'Infant Pere*. Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant, 1992, pp. 38-62.
21. A.S.V., *Reg. Aven.*, 244, f. 462vr-463r.
22. A.S.V., *Reg. Aven.*, 263, f. 194v-195r.
23. A.S.V., *Reg. Aven.*, 263, f. 195r-v.
24. A.S.V., *Reg. Aven.*, 315, f. 529r-530r.
25. A.S.V., *Reg. Aven.*, 315, f. 530r.
26. A.S.V., *Reg. Aven.*, 349, f. 172v-173r.
27. ROMERO TALLAFIGO, Manuel; PALET PLAJA, M. Teresa: *Documents de la Baronia d'Entença (Vandellòs, Coll de Balaguer, l'Hospitalet de l'Infant)*, Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant, 1991, doc. 3, pp. 73-74.
28. *A continuació, ratllat*, quarum.
29. *A continuació, ratllat*, eisdem episcopo.
30. *Beneficitus, ratllat*; beneficiato, *interlineat*.
31. *A continuació, ratllat*, q.
32. *A continuació, ratllat*, ecclesie.
33. *A continuació, ratllat*, insertam.
34. *A continuació, ratllat*, presentandum.
35. *A continuació, ratllat*, sua.
36. *A continuació, ratllat*, sumus.
37. *A continuació, subratllat*, extra romanam curiam infra tempus debitum presentavit idemque vicarius presentacione huiusmodi per eum.
38. *A continuació, repetit*, verb ad.